



Lastensuojelun perhehoito julkisena hallintotehtävänä

VT Mirjam Araneva
Lastensuojelun perhehoidon
päivät 8.11.2018



Mikä on julkinen hallintotehtävä ja mitä vaatimuksia sen hoitamiseen liittyy?

Julkinen hallintotehtävä on

- tehtävä, joka perustuu lakiin
 - tehtävä, jonka hoitaminen kuuluu lähtökohtaisesti viranomaiselle
 - perustuslain 124 § mahdollistaa julkisen hallintotehtävän antamisen yksityiselle henkilölle tai taholle
1. **lain nojalla** ⇔ LSL 49.1-2 ⇔ julkisen hallintotehtävän **sisältönä** on lapselle **sijaishuoltona annettava hoito ja kasvatus** silloin
 2. **kun tehtävän antaminen yksityiselle on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi**
- ⇔ viranomainen *ei voi instituutiona* vastata lapsen *tosiasialliseen huoltoon* liittyvästä lapsen hoito- ja kasvatustehtävästä

Lisäksi edellytetään, että julkisen hallintotehtävän antaminen yksityiselle henkilölle tai taholle

3. **ei vaaranna** perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia



- ⇔ viimesijainen vastuu julkisen toiminnan laillisuudesta ja siitä, että yksilön perus- ja ihmisoikeuksia ei loukata on viranomaisella (perustuslaki 2.3 § ja 22 §)
- ⇔ käytännössä vastuu on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä ⇔ perhehoidon valvonta
- ⇔ ei vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia *ehdon täyttyminen edellyttää* kuitenkin myös sitä, että julkista hallintotehtävää hoitava henkilö, *perhehoitaja, tuntee perus- ja ihmisoikeudet ja julkiseen hallintotehtävään liittyvän lainsäädäntö*



- perustuslain hallituksen esityksessä (HE 1/1998) on korostettu julkista hallintotehtävää hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä ⇔ perus- ja ihmisoikeuksien sekä muun lainsäädännön tuntemus
- lastensuojelulain 50 § :n muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 331/2010) on korostettu, että perhehoitajien valmennuksen tulee sisältää myös perhehoitajan asemaa, velvollisuuksia ja lainsäädäntöä koskeva osuus
- perhehoitolain hallituksen esityksessä (HE 256/2014) taas todetaan, että perhehoitajien on tärkeää saada valmennuksessa tietoa asemastaan, oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä perhehoidossa olevan asemasta, oikeuksista ja velvollisuuksista



Lastensuojelun perhehoitajan juridista asemaa määrittävä lainsäädäntö

Lastensuojelun perhehoitajan asemaa suhteessa lastensuojeluviranomaiseen, lapseen, lapsen vanhempiin ja mahdollisiin muihin huoltajiin, lapsen sisaruksiin sekä muihin lapselle läheisiin henkilöihin määrittävät:

- Perustuslaki
- Lapsen oikeuksien sopimus ja muut kansainväliset ihmisoikeussopimukset
- Sosiaalihuollon asiakaslaki
- Hallintolaki
- Julkisuuslaki
- Rikoslaki ja vahingonkorvauslaki
- Lapsenhuoltolaki
- Lastensuojelulaki

Perhehoitoa ja perhehoitajan asemaa suhteessa kuntaan tai kuntayhtymään, jonka kanssa toimeksiantosopimus on tehty, säätelee *perhehoitolaki*



- Lastensuojelun perhehoitoon sovelletaan lastensuojelulakia
- Lastensuojelulain 79 § :n nojalla **sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa**, että **lapsen sijoitus perhehoitoon** tai laitoshuoltoon **toteutuu lastensuojelulain mukaisesti**
- Lastensuojelun perhehoito vastaa oikeudellisesti laitoshuoltoa muutoin kuin lastensuojelulain 11 luvussa säädettyjen rajoitustoimenpiteiden osalta
- *Lastensuojelun perhehoitajan oikeudellinen asema vastaa laitoksen edustajan asemaa*
- Julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (perustuslain 2.3 §)



- ⇔ *perhehoitajan oman oikeusturvan toteutuminen* edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien sekä julkiseen hallintotehtävään liittyvän lainsäädännön tuntemusta
- 1. julkista hallintotehtävää hoitavan henkilön, **perhehoitajan, rikos- ja vahingonkorvausvastuu** on verrattavissa **virkamiehen virkavastuuseen** (perustuslaki 118 §)
- 2. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja annetun lain 4 § velvoittaa myös perhehoitajaa
 - ⇔ säännös **turvaa asiakkaan oikeuden saada perhehoitajalta** laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää
 - ⇔ lisäksi säännös edellyttää, että **perhehoitajan on kohdeltava** asiakasta siten, että hänen ihmisarvoaan ei loukata ja että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan
 - ⇔ Lastensuojelussa asiakas on aina lapsi
 - ⇔ Huoltaja käyttää lapsen puhevaltaa ja edustaa lasta
 - ⇔ Perhehoitajan on tuettava ja edistettävä lapsen yhteydenpitoa lapselle läheisiin henkilöihin
 - ⇔ Muistutus- tai kantelu voidaan tehdä myös perhehoitajan menettelystä tai laiminlyönnistä



Lastensuojelun perhehoito



Lastensuojelun perhehoidon kokonaisuus

Lastensuojelun perhehoito on kokonaisuus, joka muodostuu:

1. Perhehoitajan lapselle sijaishuoltona antamasta hoidosta ja kasvatuksesta
2. Lapselle, vanhemmalle ja primäärille perheelle järjestettävästä tuesta (LSL 30.3 § ja 7 luku)
3. Perhehoitajalle järjestettävästä tuesta (perhehoitolaki ja toimeksiantosopimus)
 - sijaishuoltona lapselle annettavan hoidon kokonaisuuden on aina vastattava lapsen etua (HE 252/2006)
 - lapsen etu arvioidaan kaikissa tilanteissa lastensuojelulain 4 § 2 momentin säännöksen mukaisesti käytettävissä olevia vaihtoehtoja vertaillen
 - myös perhehoitajalle järjestettävä tuki on arvioitava lapsen edun näkökulmasta lastensuojelulain 4 § 2 momentin arviointiperusteiden mukaisesti



Lastensuojelun perhehoito muutokseen tähtäävä sosiaalipalvelu

- Lastensuojelun **perhehoito** on *osa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua*
- Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun totuttaminen on lapsen *asiakassuunnitelmaan perustuvaa* tavoitteellista toimintaa
- Lastensuojelun perhehoito ei ole ainoastaan tapa järjestää lapsen hoito- ja kasvatus muualla kuin primäärissä kodissa
- Lastensuojelun **perhehoidon kokonaisuus (1-3 kohdat)** on lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimintamuotona (= sijaishuolto) ennen kaikkea *muutokseen tähtäävä sosiaalipalvelu*
- Lastensuojelun **perhehoidon kokonaisuuden (1-3 kohdat) lopullisena tavoitteena on perheen jälleenyhdistäminen ja lapsen palaaminen oman perheensä luokse, jos se on lapsen edun mukaista**
- *Huostaanotto ja siihen liittyvä sijaishuolto on aina voimassa toistaiseksi*





Kiireellisesti sijoitetun tai huostaanotetun lapsen huolto jakautuu sijaishuollossa **tosiasialliseen huoltoon** ja **oikeudelliseen huoltoon**, joista säädetään erikseen

- **Tosiasiallinen huolto** ⇔ LSL 49.1 § , 50 § ja 52 § = lapsenhuoltolain 1 §
- **Oikeudellinen huolto** ⇔ LSL 45 § = lapsenhuoltolain 4 §



Lapsen tosiasiallinen ja oikeudellinen huolto sijaishuollossa

- Sijaishuollossa olevan lapsen **tosiasiallisen huollon** tarkoituksena on **vastata lapsen** iän ja kehitystason mukaisiin fyysisiin, psyykkisiin, emotionaalisiin, älyllisiin ja sosiaalisiin **tarpeisiin** (LHL 1 §) sekä **huostaanoton syynä oleviin ongelmiin ja niistä johtuviin lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeisiin turvallisessa ja virikkeellisessä kasvuympäristössä** (LSL 50 §)
- Sijaishuollossa olevan lapsen **oikeudellisella huollolla** tarkoitetaan **kiireellisen sijoituksen/huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseen liittyviä ratkaisuja ja päätöksiä, jotka koskevat**
 - lapsen olinpaikkaa ja yhteydenpitoa
 - hoitoa, kasvatusta ja valvontaa sekä
 - kiireellisen sijoituksen/huostaanoton tarkoituksen toteutumisen kannalta tarpeellista lapsen opetusta ja terveydenhuoltoa (LSL 45 §)



Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää lapsen tosiasiallisen huollon sisällöstä

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä

- on sijaishuollon aikana viimesijainen oikeus päättää lapsen tosiasiallisen huollon sisällöstä (HE 252/2006)
- on velvollisuus selvittää lapsen, vanhemman, huoltajan sekä perhehoitajan mielipide ja käsitys ennen kuin päättää, millä tavoin ja miten lapselle annettavaa hoitoa tosiasiallisesti toteutetaan (HE 252/2006)
- Lastensuojelulain 52 § :n mukaisen yhteistoiminnan lähtökohtana on, että lapsi saa kaikissa olosuhteissa tarpeitaan vastaavan hoidon ja huolenpidon, johon kuuluu lapsen oikeus pitää yhteyttä ja tavata hänelle tärkeitä, läheisiä ihmisiä ⇔ lapsen huollon jatkuvuuden turvaaminen (HE 252/2006)
- Lapsen sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä tosiasiallisen huollon sisältö määritellään huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmassa, jonka laatimisesta ja tarkistamisesta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa (LSL 30.3 §)
- Lapsen asiakassuunnitelma ohjaa perhehoitajan lapsen hoito- ja kasvatustyötä



Lastensuojeluviranomainen lapsen julkisena huoltajan

- Lastensuojeluviranomainen tekee lapsen oikeudelliseen huoltoon liittyviä ratkaisuja ja päätöksiä tosiasiallisessa hallintotoiminnassa tai tekemällä valituskelpoisen hallintopäätöksen
- Tarkoituksena on turvata kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarkoituksen toteutuminen lapsen edun edellyttämällä tavalla
- Lapsen oikeudelliseen huoltoon liittyvät asiat on pyrittävä ratkaisemaan yhteistyössä *lapsen, huoltajan ja vanhemman* kanssa
- Huoltajan oikeuksia ei saa kaventaa enempää kuin kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarkoituksen toteutuminen edellyttää
- Lapsen oikeudelliseen huoltoon liittyvää päätäntävaltaa **ei voida osaksikaan antaa** lastensuojelun perhehoitajalle
- Sijaishuollossa olevan lapsen oikeudelliseen huoltoon liittyvät ratkaisut ja päätökset ovat **merkittävän julkisen vallan käyttöä, jota ei voida siirtää viranomaisorganisaation ulkopuolelle (PL 124 §)**



Lapsen hoito ja kasvatusta perhehoitajan julkisena hallintotehtävänä

Toimeksiantosopimuksella kunta/kuntayhtymä antaa perhehoitajalle julkisen hallintotehtävän, joka sisältää:

- vastuun lapsen arkipäivän hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta asiakassuunnitelman ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän muun ohjauksen/päätösten mukaisesti sekä
- *lapsen hoito- ja kasvatustehtävän sujuvuuden edellyttämät lapsen tavanomaiseen arkeen liittyvät ratkaisut, rajat, ohjeet ja neuvot lapsen edun mukaisen tosiasiallisen huollon toteutumisen turvaamiseksi*

Velvoitteen

- antaa lapselle laadultaan hyvää sosiaalihoitoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää
- kunnioittaa lapsen ja vanhemman ihmisarvoa, vakaumusta, yksityisyyttä, ihmis- ja perusoikeuksia sekä oikeusturvaa
- tukea ja edistää lapsen yhteydenpito-oikeuden toteutumista
- yhteistoimintaan lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijän kanssa



